

Katedra teorie kultury (kulturologie)
Filosofická fakulta UK
Celetná 20
110 00 Praha 1

Oponentský posudek na doktorskou disertační práci *Mgr. Terezy Marčíkové*

DOSPÍVÁNÍ A DOSPĚLOST V ČECHÁCH

(VYNOŘUJÍCÍ SE DOSPĚLOST OČIMA MLADÝCH LIDÍ A JEJICH MATEK)

Podle amerického psychologa Jamese Arnetta (2011) došlo někdy mezi rokem 1970 a 2000 k tiché revoluci, jíž si uvědomujeme pouze zvolna a postupně. V r. 1970 byl typický mladý Američan, jemuž bylo 21 let, ženatý nebo měl před sňatkem, staral se o malé dítě nebo očekával jeho narození, měl již úplně nebo takřka ukončené vzdělání a nastoupil svoje první povolání anebo – v případě žen – „na plný úvazek“ do role matky.

Pro dnešní mladé lidi je vše jiné; takřka vše se posunulo přinejmenším o pět let. Mladí lidé experimentují se vztahy, se zaměstnáním, se vzdělávacími programy. Tato svoboda je současně vzrušující, ale i stresující – mladí lidé neví, kam je celé to hledání zavede. Toto období již není obdobím „prodlouženého dospívání“, neboť mladí lidé již zpravidla nejsou ekonomicky závislí na rodičích a celkově se těší mnohem větší míře svobody, není ale ještě ani obdobím dospělosti s jeho povinnostmi a přechodem do dospělých rolí. Arnett pro ně razí termín „emerging adulthood“, vynořující se dospělost. Jde o období zhruba vymezené věkovými hranicemi 18 – 30 let. Objektívni věk však nehraje v této koncepci tak důležitou roli, důležitější je subjektivní prožívání tohoto období. Podle Arnetta k základním subjektivním prvkům v tomto celku patří:

1. jde o období, ve kterém dochází k exploraci různých identit souvisejících s prací a láskou
2. jde o období značné nestability, nestálosti, proměnlivosti
3. jde o období, ve kterém je člověk nejvíce zaměřen sám na sebe; takto nebyl na sebe zaměřen nikdy předtím a nebude již nikdy potom
4. jde o období, kdy si mladý člověk uvědomuje, že je „mezi“, že již není dospívající a ještě není dospělý
5. jde o období takřka neohraničených možností, období plné nadějí, ve kterém lidé mají jedinečnou šanci k utváření svého života podle svých představ.

Mgr. Marčíková vychází ve své disertační práci z Arnettovy teorie a snaží se ověřit její nosnost v naší kultuře. V teoretické části nejprve ukazuje, že k proměnám, které uvádí Arnett pro USA, došlo v uvedeném období i v řadě dalších zemí – včetně ČR. Mladí lidé v ČR se dnes žení a vdávají později než před dvaceti-třiceti lety, mají později děti, v mnohem větším měřítku v tomto věkovém období studují atp. Objektívni podmínky jsou tedy v těchto

odlišných kulturách obdobné. Otázkou, již si autorka proto klade, je, zda jim odpovídají i obdobné psychické jevy.

Odpovědi na tuto otázku je věnována druhá, empirická část práce. V ní autorka realizovala semistrukturované rozhovory s osmi respondenty, čtyřmi ženami a čtyřmi muži ve věku od 19 od 30 let. Jako techniku sestavení souboru zvolila „snowball“. Protože se současně pokusila o zjištění souvislostí mezi uvedenými tématy u mladých lidí a jejich rodičů, zahrnula do výzkumu rovněž matky respondentů. Celá empirická část (i přílohy) sestává především z přepisu rozhovorů s respondenty a jejich matkami.

Výsledky zčásti potvrzují Arnettovy hypotézy, některé jím uvedené prvky však autorka u vybraného souboru nezjistila.

Vlastní empirické šetření nechává otevřené některé otázky, které by měla doktorandka při obhajobě objasnit. Patří k nim zejména tyto:

- Proč použila techniku snowball, která je podle mého soudu pro tento typ šetření nevhodná a vedla mimo jiné zřejmě k selekci skupiny „známých“, kteří měli řadu obdobných charakteristik (mimo jiné jde o skupinu, která není reprezentativní pro dané věkové pásmo)?
- Proč do rozhovoru nezahrnula otázky, které by navigovaly respondenty k vyjádření se ke všem bodům, které Arnett pokládá za klíčové?
- Jakým způsobem a kdo prováděl nezávislou validizaci (autorka zmiňuje použití „grounded theory“)?
- Zda a jakým způsobem by mohly jí získané poznatky napomoci k realizaci reprezentativnějšího kvantitativního šetření?
- Zda lze výsledky získané tímto způsobem – vnitřní pocit odpovědnosti, „ukončení hledání se“ a přijímání společenských rolí – pokládat za dosažení identity?

Po formální stránce patří ke kladům práce kultivovaný projev; k záporům řada prohřešků proti citačním normám.

Práci pokládám vcelku za informativní a v některých ohledech i za inovativní a

doporučuji ji k obhajobě

Doc. PhDr. Karel Hnilica, CSc.